

ХУТІРСЬКА ФІЛОСОФІЯ ТА ЇЇ ХУДОЖНЯ ТРАНСФОРМАЦІЯ У МАЛІЙ ПРОЗІ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША

У статті розглядаються окремі положення хутірської філософії Пантелеймона Куліша, обґрунтовані в циклі «Листи з хутора», та особливості її художньої трансформації в оповіданнях «Про злодія у селі Гаківниці», «Півпівніка» та «Хто такий хуторянин».

Ключові слова: хутірська філософія, Пантелеймон Куліш, мала проза, хутір, хуторянин.

Пантелеймон Олександрович Куліш – унікальна постать, «першорядна зізда» (І. Франко) в історії української літератури 19 ст., яскраво виявив себе як талановитий публіцист, етнограф, фольклорист, філософ, громадський діяч, врешті, український інтелегент європейського типу.

Однією з центральних складових його художньо-філософського мислення була хутірська філософія, а Іван Франко у статті «З останніх десятиліть XIX в.» навіть назвав його «апостолом хуторної філософії» [4(41: 479)]. Її ідеї виразно простежуються у циклі «Листи з хутора» (1861), філософсько-публіцистичній праці «Хуторская философия и удаленная от света поэзия» (1879), поетичній збірці «Хуторна поезія» (1882) та інших творах і збірках. У цій статті аналізуватиметься Кулішева хутірська філософія, обґрунтована в циклі «Листи з хутора», а також художня трансформація окремих її положень в оповіданнях «Про злодія у селі Гаківниці», «Півпівніка» та «Хто такий хуторянин».

Як зазначив В. Артюх, «хутір» у П. Куліша – це антитеза «городу» [7]. Насамперед, це простежується через зовнішні чинники: селяни ходять у простих свитах та сорочках, а городяни модно вдягаються, їдять вишукані страви, мають багато різних забав. Це не означає, що всі вони матеріально забезпечені: половина «у золоті купається, а половина в вонючій грязі тоне, од пекельної роботи чучверіє і з голоду гине» [1(2: 247)]. Коли селяни дотримуються простих хуторянських звичаїв, читають Святе письмо і слухають праведне слово Христа, городяни служать мамоні, прагнуть грошей будь-яким засобом, для цього навіть ладні рідну дочку продати. Письменник називає міську науку лукавою та ехидною, адже у місті все купується й продається. Хутір, на думку Куліша, відрізняється від міста простим, натуральним, природним життям, чистою людською душею та праведним образом мислення. Письменник вважає, що селяни повинні уникати пихи, розкоші та хизування модним одягом, як це бачимо у містян, бо це вигадки лукавого. Треба міцно держатися своїх принципів і традицій, щоб протистояти шаленому тиску міста, яке затуманює села, а відрікаючись від старої науки й словесності, городяни врешті самі не знають, якої віри їм треба триматися. Куліш наприкінці першого листа «Про городи й села» так і написав: «Нехай тії комфортабельні чоловіколюбці не дуже над нашою долею вболівають. Не погана доля наша, хліборобська й чумацька, хвалити Бога! Не проміняємо ми її на городянську, нібито кращу, і свити своєї чесноі і неповинної не оддамо ні за які састи і оксамити» [1(2: 251)].

П. Куліш докладно розглядає питання освіти. Він звернув увагу на те, що влада дбає про навчання дітей лише у місті, а щоб знищити національний дух, хоче асимілювати село. Звертаючись до городян, письменник зазначив: «ви тільки городи знали освітою забезпечувати, а нам не дали волі, без свого городянського порядку, хоть найменшу школку, бо громадському розуму, у себе на селі завести? [...] Як же б воно інше сталося, коли дитину для науки треба із сем'ї вирвати і між такі люде заслати, котрих не знаєш і не відаєш, яким вони духом дишуть і що з твоєї дитини роблять?» [1(2: 246)]. Це привело до того, що «діти наші не вмітять із нами, під нашу старість, розмовляти, коли вони нас, а ми їх, через їх велику освіту, не розумітимемо» [1(2: 247)]. Тобто, навчаючись між городянськими дітьми, селянські діти часто цураються простих звичаїв і рідної мови. Без мови – нема нації, а тому Куліш вважає, що хоча й варто вчитися в місті, читати міську літературу, вивчати іноземні мови, але треба придержуватися хуторського смаку й розуму, зберігати свою рідну мову, культуру і звичаї. Тільки таким шляхом з українських селян будуть хороші люди та шановна громада, й на українську землю ніхто не сміє претендувати.

У своїх прозових творах П. Куліш неодноразово виводив образ хутора. Він вважав хутір територією, не зіпсованою цивілізацією, джерелом романтичного духу й справжньою батьківщиною українського народу. В оповіданні «Про злодія у селі Гаківниці» це село зображено так: «Гарне село козаچه. Став такий, що по тім боці тільки чути, як ячать гуси, а дітей на березі і не розгледити; верби далекі аж імла синя поняла, наче в Великому лузі за Порогами [...]. Гарне село. Усе майдани та широкі узбережжя на верхів'ях того ставу величнного. Розкинулось по волі: єсть де й дітям погуляти, і дівчатам у хрещика побігати, і парубкам, лицяючись до дівчини, против місяця постояти» [1(2: 265)].

У такому гарному, спокійному й гармонійному селі живуть трохи «дивні» мешканці, які лише тому не прийняли оповідача й титара з іншого села у себе на ночівлю, бо тут можна ночувати лише у злодія. Це спершу посторожило героїв, адже вони мали із собою скриньку з грошовими пожертвами на будівлю церкви від інших людей. Однак вони все ж були змушені їхати до злодія, який врешті виявився дуже ввічливою людиною й гостинним господарем. Він допоміг гостям випрягати вози, познайомив зі своєю сім'єю, пригостив щедрою вечерєю, що одразу викликало в гостей сумнів: чому такого приємного, гостинного і ввічливого чоловіка називають злодієм?

Оповідач та його супутник тут же дізналися, що справжнє ім'я злодія – Дмитро Гарбуз. Він був сиротою, парубком служив по наймах, врешті, жив дуже бідно. Він не мав своєї хати, не мав можливості одружитися, над ним насміхалися дівчата. Тому Дмитро вирішив красти, щоб жити так, як інші люди. Він кілька разів крав коней, потім їх продав на ярмарку. Відтак, Гарбуз став досить багатим. Він одружився, у нього народилися діти. Хоча герой сумлінно працював у своєму господарстві, можливість щось украсти завжди його притягувала, а тому він продовжував цим займатися. Зрозуміло, що проти цього були його дружина й старший син, але Дмитро до них не прислухався: врешті, він вирішив обікрасти церкву в селі.

Очевидно, це був уже той крок цього злодія, після якого для нього мало настати неминуче покарання. Такий поворот сюжету має уже цілком морально-етичний характер: коли попередні крадіжки можна було виправдати скрутним матеріальним становищем героя, а також тим, що крав він у людей матеріально забезпечених, які до цього свого до-

статку дійшли, мабуть, не зовсім чесно, то тут він посягнув на добро громадське, врешті, святе – церкву. Цю сюжетну ситуацію можна певною мірою зіставити з тією, яку описав Борис Гріченко в оповіданні «Без хліба».

Цього разу Дмитрові не пощастило – він не зміг реалізувати свій задум. Його зловили, і злодій признався у всьому: Сільська громада покарала його досить дивно і водночас гуманно: Гарбуз одержав обов'язок паламарювати в церкві три роки, приймати до себе всякого подорожного, а самого його звали не інакше, як злодій. Хоча це була кара Дмитрові, але й порятунок від тодішнього судового переслідування – за такий вчинок засуджували на кілька років ув'язнення. Протягом трьох років сільська громада, яка була об'єднана принципами християнської любові та морального прощення, оберігала злодія від інших злочинів та тодішньої влади, врешті, виховувала його добрим і статечним християнином. Через три роки Дмитро знову проситься в громади, щоб вона й далі дозволила йому паламарювати в церкві й приймати гостей. Отже, герой спокутував свої гріхи й повернув собі повагу інших людей.

Завдяки розумному й гуманному засобу покарання злодій змінив свій спосіб життя, зрозумів, що бути доброю й працелюбною людиною – єдиний шлях до щастя. П. Куліш тим самим наголосив, що життєві принципи простих українських хutorян та їхні людські якості – доброта, чесність, відвертість – набагато вищі, ніж спосіб життя міських мешканців, які переважно лицемірні та егоїстичні, а тому письменник склав таке прислів'я: «У город – по гроші, а в село – по розуму» [2: 144]. На думку П. Куліша, хутір є осередком натурального, спокійного й гармонійного життя українця, місцем, де виявляється справжня сутність українського народу, який має жити у гармонії з природою, узгоджувати потреби індивіда й цілого народу.

Куліш вважав, що в хуторах зосереджено Божественну й природну енергію, саме там збережена тисячолітня культура предків, що живить дух народу й утримує його у руслі предківських традицій. Виростаючи в атмосфері патріархального села, українці виробляють правильні моральні та етичні норми, добрі людські якості. Отже, на думку В. Артюха, коріння української культури саме в селі, який є символом української автентичності [7]. Залишивши хутори, українці потрапили у невласливе їм соціальне середовище. Тому місто для Куліша означає відсутність національного ґрунту, воно космополітичне. Це призвело до того, що міські люди, досягаючи певного матеріального забезпечення, водночас втрачають засадничі морально-етичні принципи, стають егоїстичними й безсердечними. Городяни сліпо прагнуть забезпечення особистих інтересів, щоб задовольнити свої матеріальні потреби. В містах поступово утвердились індивідуалістські життєві принципи – гендіярство, проституція, прислужництво, продажність, байдужість до чужого горя. На відміну від міської культури, у селах культура традиційна, а основоположні життєві принципи села захищає сільська громада, яка є втіленням колективного розуму. Коли у селі стається якась значуща подія, сільська громада завжди збирається разом й радиться, що врешті убезпечило Дмитра Гарбуза від безглузкого покарання, яке б лише знищило його. Отже, розумне рішення щодо злодія вберегло цього чоловіка.

Як зазначив І. Огородник, хутірська філософія була своєрідною Кулішевою реакцією на міщанство як продукт бездуховної урбанізації. Письменник звинувачує цивілізаційні процеси в розбещеності народу, у відступах від прадавньої віри, віковичних звичаїв своїх батьків. Місто, вихваляючись своєю вченістю, освіченістю, культивує лише одну

науку, науку обману [6]. Урбанізація є актуальною проблемою й нинішнього часу. Міста збільшуються, бо економіка, яка швидко розвивається, вимагає, щоб усе більше й більше селян покидало рідну землю й приїжджало у великі міста, бо потрібна недорога робоча сила. Хоча урбанізація є незворотним процесом, але ми не можемо не звертати уваги на ті морально-культурні проблеми, які вона породжує.

Однією з найгостріших проблем є падіння моральних норм, адже у теперішньому світі більшість людей прагне матеріальних благ будь-яким способом, не зважає на моральні принципи. Щоб досягти добробуту, люди часто обманюють один одного, експлуатують простих працівників, дають хабарі бюрократам. Постає питання про те, як ми повинні жити у перенасиченому запахом грошей та матеріального багатства світі? Відповідь можемо знайти у хутірській філософії П. Куліша. Вважаю, що хуторянин у Куліша не є класовою чи матеріальною характеристикою, а має сприйматися крізь призму моральних та етичних норм. Тобто, будучи городянами, люди повинні залишатися селянами у моральному сенсі цього слова. Конкретніше кажучи, тільки дотримуючись моральних засад і зберігаючи дійсні цінності людського буття, люди можуть отримати частя й душевний спокій.

Справжні моральні цінності як основні складники хутірської філософії письменника простежуються і в художньому змісті «гішпанської дитської казочки» «Півпівніка». Тут П. Куліш показав нам безславну долю Півпівніка, який покинув село, знехтував материнськими настановами. Півпівніка препогане й скалічене. Воно мало тільки одне око, одне крило й одну ногу, однак вважало себе гарним, не звертало увагу на насміхання інших курей. Одного разу воно сказало своїй матері, що йому обридло жити в селі, а тому він хоче піти у світ, щоб побачити царя. Яким же був його шлях? Попрощавшись з родиною, Півпівніка вирушило в дорогу, в якій його, як і кожного казкового героя, чекало три випробування. Якщо він їх витримає, то буде переможцем. Спершу воно прийшло до рівчачка, котрий попросив розгребти пісок на греблі, щоб збільшити шлях для води. Але Півпівніка відмовилося це робити, бо було дуже гордим. Щось зробити для такого мізерного та каламутного рівчачка здалось йому ганебним, принизливим. Далі воно зустріло вітер, який лежав на дорозі, адже полуднева спека відібрала в нього всі сили. Вітер хоче, щоб Півпівніка трішки підкинуло його своїми кігтями та піддало крилом, а тоді він зміг би піднятися вгору і полетіти. Півпівніка знову відмовилося допомагати. Врешті цей дивний мандрівник зустрів іскорку, яка тліла в попелі. Іскорка сподівалась, що Півпівніка оборонить його від смерті. Якщо б воно пригорнуло до іскорки трошки листячка або соломи, вона б одразу ожила. Однак горде Півпівніка і тут не хоче допомогти в біді, бо вважало, що це йому не потрібно.

Півпівніка прийшло в столицю і підійшло до царського будинку, бо такі хотіло подивитися на царя й царицю. Тут воно знехтувало материнськими настановами – мати казала: «Оберегайся у світі тих людей, що кухарями зуться, та й куховаркам на очі не навертайся, бо все то лихі наші вороги: і не писнеш, як вони тобі шийку перечикають!» [1(2: 179)]. Врешті, так і сталось: під воротами його за крило схопив кухар. Спочатку він вирішив обварити Півпівніка окропом. Півпівніка попросило воду, щоб та його не пекла. Але вода обварила його цілком, бо пам'ятала ту зневагу, якої колись зазнала від нього. Потім кухар поклав Півпівніка у миску, щоб його обсмажити. Воно попросило вогонь, щоб той не пік його. Однак і він, пізнавши у ньому свого кривдника, став пекти це

більше. Вернувся кухар з шинку й бачить, що вогонь цілком спалив Півпівника, а тому викинув його на смітник. Обварене й спечене, Півпівника плаче, щоб вітер не дуже дув на нього. Але той, як і вода й вогонь, також відплатив йому – він підхопив його, підняв і кинув. Врешті, бідний мандрівник опинився на будинку, вітер настроїв його на гострий шпиль і змусив весь час крутитися.

Як бачимо, Куліш цілком витримав традиційну сюжетну схему народної казки – герой з народу, не наділений якимись видатними фізичними рисами, все ж переважно перемагає своїх супротивників, завойовує собі шану й повагу людей. Але що є його зброєю? Передусім доброта, прихильне і гуманне ставлення до людей та взагалі всього, що оточує героя. Ця доброта, допомога іншим неминуче повертаються до самого героя, ті люди чи тварини допомагають і йому у скрутну хвилину. Такою є народна філософія, його засадничі морально-етичні принципи. Звичайно, зневажливе ставлення до бід, що стається з іншими людьми, тим самим повертається й до героя. Отже, доля цього Півпівника буде зовсім не радісною. Письменник робить висновок з усього цього: «Ото ж йому за те, що було неслухняне, що високо неслося і всім тільки пакість робило» [1(2): 181], тобто знехтувало принципами хутірської філософії.

Трагічна доля Півпівника спричинена його нерозумною поведінкою й відсутністю моральних принципів. Воно горде перед іншими курми, думає, що вони заздрять йому, а своїх братів і сестер вважає дурними неосвіченими селянами. Зневажаючи просте сільське життя, Півпівника мріє про пишне життя у місті. Не звертаючи уваги на застереження своєї матері, він наполягає на своєму рішенні – піти у місто. На дорозі, коли рівчаку, вітру й іскорці потрібна була його допомога, воно цього не зробило, бо герой не звик жалити й допомагати. Якщо б Півпівника допомогло цим нужденним у скрутні моменти їхнього життя, то й вони б відплатили їм самим. Отже, через свою гордовитість, марнославство та егоїзм герой не викликає жодної симпатії у людей. Хоча Півпівника є видуманим казковим героєм, але його дії та вчинки виразно вказують на людей. В реальному житті існує багато подібних до нього. Вони не мають хороших людських якостей та моральних принципів, і через те життя їх карає, як і героя цієї казки.

Письменник наочно показав, що нещаслива історія гордого й пихатого Півпівника пов'язана з принципами міського життя. Москаль біля царського будинку й кухар жорстокі й злі. Натомість життя у селі дуже добре й гармонійне, люди спокійні й доброзичливі. Ось що каже мама своєму синові: «Глянь, яке гноїще гарне, яке зерно нам смачне посипають, яке затишне сідало в нас, і сім'я, слава Богу, не маленька, і всі тебе кохають» [1(2): 178]. Лише залишивши спокійне сільське життя, Півпівника відчуло, яким було щасливим у своїй сім'ї. Шкода, що повернутися до попереднього життя воно вже не мало змоги. Справді, за спиною пишного міського життя завжди багато сліз. Тому Куліш так написав, що «нехай лучче ми будемо до віку вічного в латаній сіром'язі ходити, аніж людській сльози квартами міряти» [1(2): 247]. Таким чином, у казці «Півпівника» своєрідно втілено засади хутірської філософії П. Куліша: якщо селяни спокійно житимуть у селах і надалі, не мріючи про обманливий блиск міського життя, дотримуватимуться традиційних моральних норм, тоді досягнуть справжнього щастя.

В оповіданні «Хто такий хуторянин» виведено образ козака Павла Белебня, який живе на хуторі Белебень у верхів'ях річки Говтви. Письменник описує це село дуже поетично: «у долині наче, величenna купа дубини, липини, верби, єсть і тополі гостроверхі,

як дзвіниця» [1(2: 275)]. Крім гарної природи, хутір славний своєю історією й хороши-ми звичаями. Тут жили старосвітські люди, які були веселими, культурними, ніколи не зловживали спиртним. Прадіди, діди та батьки Павла – люди розумні. Вони розуміли значення освіти, але залишилися простими хуторянами, відмовились від служби, яку вдумували німці. Вони виховують своїх дітей строго й розумно – «ми панотця боялись без бійки, а паніматки слухали без лайки» [1(2: 278)]. Хуторяни не бояться відпускати дітей далеко від дому, між чужі люди, бо хочуть, щоб діти росли добрими, самостійними та культурними людьми.

Ось якою була життєва історія Павла: коли він був хлопчиком, тато змусив його піти з чумаками, щоб хлопець навчився жити самостійно, без огляду на батьків. Покинувши родину, хлопець спершу був дуже соромливим, боязливим, але з допомогою чумака Кирила Порохні не тільки зник до нового середовища, але й почав вивчати поезію. Сприймавши тонку поетичну душу чумаків та їхній романтичний темперамент, Павло почав дивитися на світ інакше, захопився гарною природою та романтикою степового чумацького життя. Звичайно, життєва дорога хлопця не завжди була прямою, безперешкодною. Одного разу він охороняв чумацьку валку, але вночі заснув і скотився з воза. Через це Кирило Порохня розсердився й ударив його батогами. Ця пригода навчила Павла бути акуратною та відповідальною людиною. Від Порохні Белебень дізнався й про історію свого роду на Запорозжі, справи чумаків та землеробів, що сприяло зміцненню його віри в національну ідентичність українського народу.

Розставшись з чумаками в Кременчуці, Павло з татом повернувся додому. Герой побачив інші землі, побував в екстремальних ситуаціях, а тому почав роздумувати над тим, що є головним у світі, як він побудований, на яких моральних принципах. Тому Павло цінує дружбу, сім'ю, людські стосунки у хуторі, який він сприймає як рай. Все життя він залишається простим хуторянином, хоча й побував у багатьох землях, познайомився з різними людьми й прочитав багато різних книжок. На його думку, не варто скидати рідну свиту з себе навіть після того, як прочитав чимало іноземних книжок, бо «ніяка наука не дасть такого правдивого серця, як у нашого доброго селянина або хуторянина» [1(2: 279)]. Його сини й дочки також не стали панами, хоча й знають різні іноземні мови.

Павло Белебень – ідеальний художній образ українського хуторянина. Він дуже освічений та розумний, однак дотримується хутірського способу життя, виховує своїх дітей у національному дусі, бо для нього важливо, щоб вони зберегли свою рідну українську мову й культуру. Тут втілено у життя заклик Тараса Шевченка із послання «І мертвим, і живим»: «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь» [5(1: 353)].

У «Листах з хутора» П. Куліш прояснив різницю між містом і селом, городянами й селянами. Письменник показав, що українські села мають гарний природний пейзаж, родючу землю, велику культуру й славні звичаї. Українські селяни добрі, працьовиті, прості, сміливі й розумні. Куліш попереджує їх, щоб вони не затуманювалися міським добробутом, адже багате життя у місті не належить кожній людині, а міська наука – це наука обману. Окрім того, українським селянам треба обережно ставитися до городян, які інколи гарними словами дурять простих селян, щоб досягти своїх корисливих цілей. На думку С. Микитчука, українець є селянином у духовному розумінні [8], а культура української нації свої коріння має в селах. Тому перед українцями є обов'язки зберігати рідну землю, мову й культуру, звичаї від чужих. Тільки таким чином українська нація

зможе гордо стояти серед інших націй світу, а українська культура тоді розквітатиме.

Сучасний дослідник творчості П. Куліша Є. Нахлік слушно завважив, що письменник вірив у суспільний чи «громадянський» розвиток, однак «як *руссоїст*, послідовник преромантичного Просвітництва, він бачив і певні суперечності між поступом цивілізації і станом моральності, цим, на його переконання, найвищим критерієм суспільного прогресу» [3(2: 25)], що він переконливо показав у циклі «Листи з хутора». За спостереженням цього дослідника, Куліш «вбачав у патріархальній Україні, її багатющій народній творчості живодайне джерело для морального оновлення “європейської цивілізації” та оновлення загальноєвропейського літературного і мистецького поступу» [3(2: 81)]. Є. Нахлік поруч із тим зауважив, що «в реальному житті Куліш тверезо оцінював незручності хутірної побуту й переваги міської цивілізації» [3(2: 25)].

В україномовних оповіданнях «Про злодія у селі Гаківниці», «Півпівника» та «Хто такий хutorянин» П. Куліш відобразив гарні й спокійні села, в яких живуть селяни з хутірськими чеснотами. Через цікаві сюжети ми зрозуміли, що рідна земля й споконвічні моральні устої забезпечують селянам щасливе життя на цьому світі. Українці повинні любити всією душею свої хутори, втішатися гармонійним й спокійним хутірським життям, наслідувати хороші традиції й звичаї від предків, берегти свою рідну мову й культуру. Отже, П. Куліш у проаналізованих творах художньо втілює основні принципи хутірської філософії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Куліш П.* Твори: [у 2 т.] / Пантелеймон Куліш. – К., 1989. – Т. 2. – 586 с. – ISBN 5-308-00534-6.
2. *Куліш П.* Моє життя / Пантелеймон Куліш. – К., 2005. – 384 с. – ISBN 966-7586-09-X.
3. *Нахлік Є.* Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель: [у 2 т.]. – К., 2007. – Т. 2. Світогляд і творчість Пантелеймона Куліша. – 462 с. – ISBN 966-579-203-2.
4. *Франко І.* З останніх десятиліть XIX в. // Франко І. Зібрання творів: [у 50 т.] / Іван Франко. – К., 1984. – Т. 41. – С. 471–529. – ISBN 5-12-009285-3.
5. *Шевченко Т.* Повне зібрання творів: [у 12 т.] / Тарас Шевченко. – К., 2001. – Т. 1. – 784 с. – ISBN 966-00-0712-4.
6. *Огородник І. В.* Історія філософської думки в Україні. [Електронний ресурс] / І. В. Огородник – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/11510409/filosofiya/panteleymon_kulish
7. *Артюх В.* Історіософія Пантелеймона Куліша: від романтизму до позитивізму. [Електронний ресурс] / В'ячеслав Артюх. – Режим доступу: <http://art64.blogspot.com/2012/04/blog-post.html>
8. *Микитчук С. П.* Вплив романтизму на світоглядне бачення П. Куліша. [Електронний ресурс] / С. П. Микитчук – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/1796/117/>

Стаття надійшла до редакції 23.07.13

Сюй Лиша, аспірант.,

Львов. нац. ун-т имени Ивана Франко, Львов

ХУТОРСКАЯ ФИЛОСОФИЯ И ЕЕ ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ В МАЛОЙ ПРОЗЕ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛИША

В статье рассмотрены основные положения хуторской философии Пантелеймона Кулиша, обоснованные в цикле «Письма из хутора», и особенности её художественной трансформации в рассказах «О воре в селе Гаковницы», «Пивпивныка», «Кто такой хуторянин».

Ключевые слова: хуторская философия, Пантелеймон Кулиш, малая проза, хутор, хуторянин.

Xu Lisha, post-graduate,

Ivan Franko Lviv national university, Lviv

HAMLET PHILOSOPHY AND ART OF TRANSFORMATION IN SMALL PROSE OF PANTELEIMON KULISH

The article discusses certain standpoints of hamlet philosophy of Panteleimon Kulish, particularly in the cycle «Letters from the hamlet», and peculiarities of its artistic transformation in the story «about a thief in the village Hakivnytsi», «Pivpivnyka» and «Who is villager».

Key words: hamlet philosophy, Panteleimon Kulish, short story, hamlet, villager.

УДК 82.01/09

С. Бартиш, аспірант,

Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, Тернопіль

ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОЇ ЛІРИКИ ДЛЯ ДІТЕЙ В ЕПОХУ ПРОСВІТНИЦТВА (на матеріалі збірки Крістіана Фелікса Вайсе «Пісні для дітей»)

У статті досліджуються початки цілеспрямованої дитячої лірики епохи Просвітництва у Німеччині з огляду на зміни у структурі бюргерської сім'ї. Особлива увага звертається на сприйняття і розуміння дитинства, які є характерними для цього періоду.

Ключові слова: дитинство, Крістіан Фелікс Вайсе, лірика для дітей, «Пісні для дітей», Просвітництво.

Виникнення просвітницької дитячої літератури у Німеччині у XVIII столітті пояснюється різними факторами, які взаємодіють один з одним і в своїй сукупності мають конститутивний вплив на становлення і розвиток дитячої літератури. У XVIII столітті, яке Райнер Вільд характеризує як «епоха переходу» [1: 43] та «століття педагогіки» [там

© С. Бартиш, 2013